

KLAPMYDSBESTANDEN ER I FARE

Af kontorchef *Ph. Rosendahl*

I en menneskealder har der været talt om, hvad grunden kunne være til, at klapmydsfangsten pludselig i 1918 gik voldsomt tilbage i Nanortalik, Julianehåbs og Frederikshåbs distrikter, og at fangsten siden har været yderst ringe. Man gættede på, at det skyldtes, at nordmændene og canadierne havde sat ind med et pludseligt og stærkt indhug i bestanden, større end bestanden har kunnet overvinde.

Nu har en norsk videnskabsmand, biologen Birger Rasmussen, der virker ved det norske fiskeridirektorats havforskningsinstitut, afsluttet en undersøgelse om hele klapmydsens biologi og påvist årsagen til tilbagegangen.

Et udtog af hans redegørelse vil derfor være af interesse.

Klapmydsens udebliven fra Sydgrønland skyldes ugunstige isforhold ved Newfoundland.

Alt synes at vise, at isforhold så langt borte som i Smith Sund og Kane Bugt må være årsagen. Forklaringen er, at de klapmyds, der i april-maj ankommer til Sydgrønland, kommer fra ynglepladser ved Newfoundland. De trækker til vestkysten og derpå nedover mod Kap Farvel, hvorfra de drejer nord på for at nå Danmarksstrædet, hvor de fælder deres hår i storisen. Herefter går de samme vej tilbage, og på disse to træk ydede de i gamle dage Sydgrønlands fangere kærkomne fangstmuligheder.

Men siden 1918 benytter kun få klapmyds Newfoundlands-feltet som yngleplads. Fangsten i 1918 ved Newfoundland var 36.000 dyr, tre år efter ikke engang 1.000 dyr og siden er fangsten ikke steget noget videre.

Klapmydsen samler sig nemlig kun, hvor drivisen består af store ismarker af gammel is, d. v. s. is som har været 2 til 3 år om at drive dertil fra sundene nordenfor Baffinbugten. Men ca. 1908 begyndte havtemperaturen at stige, og det har bevirket, at isflagernes omfang blev mindre og isen mindre svær end før. Det er nu kun vinterfrossen is, der kommer drivende nordfra til Newfoundlandsbankerne. Biologen mener derfor, at størstedelen af Newfoundlands klapmyds til slut fandt isforholdene utilfredsstillende som ynglefelt, og at derfor kun få vendte tilbage til Newfoundland, efter at de havde fældet i Danmarksstrædet, medens størsteparten af dyrene i stedet

for drog nordover mod Jan-Mayen til den svære 2–3 år gamle storis, hvor Jan-Mayen-bestanden yngler.

Henved 10 % af dyrene følger dog fremdeles deres gamle vane, at retournere ned om Kap Farvel og derfra nordvest og vest over til Labrador.

Her har man altså forklaringen: tidligere passerede alle voksne Newfoundlandsklapmyds to gange om året Sydgrønland, nu passerer kun 10 % af den oprindelige bestand og giver således kun ringe fangstmuligheder. Årsagen er altså det mildere klima.

Spørger man nu, om det kan ventes, at Newfoundland-feltet vil blomstre helt op igen, og dyrene atter i større omfang vil passere frem og tilbage langs Sydgrønland, hvis havet fortsat bliver koldere, må man vel svare, at den fulde højde når den næppe op på mere, selvom bestanden i nogen grad vil øges.

Vandring fra Newfoundland-feltet til hårfældningsfeltet og tilbage.

Da så meget for den grønlandske fanger afhænger af sødyrenes vandring, vil det sikkert være af interesse at høre om, hvad undersøgelserne nærmere oplyser om disse trækveje:

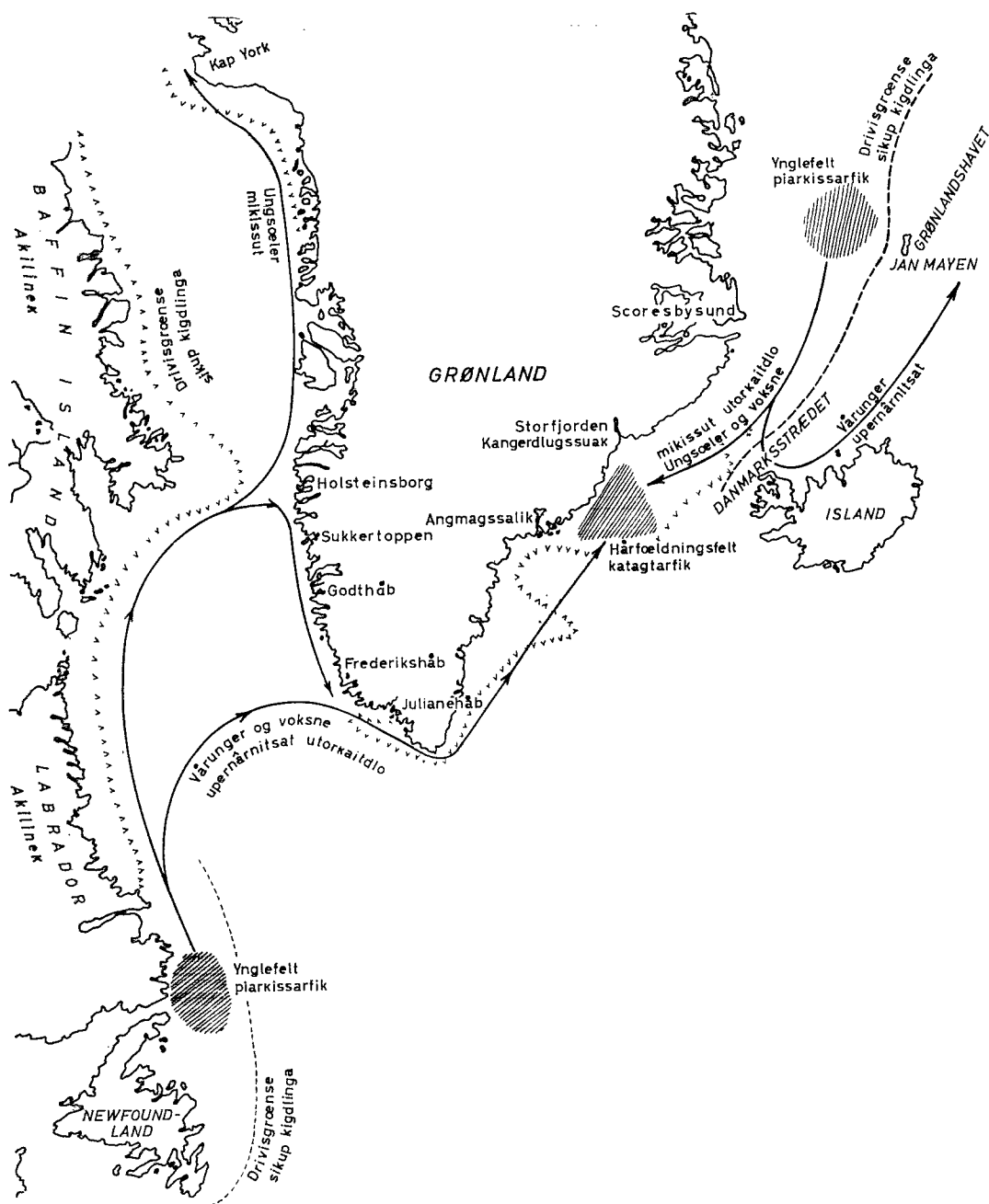
En del unge ikke forplantningsdygtige sæler går i april fra Newfoundland-feltet nordpå, og når frem til Cap York i juli og august.

Men hovedparten, og særlig de ældre dyr, vandrer som nævnt i april mod Grønlands fiskepladser, hvor de grådigt hugger i sig. Trækket kaldes derfor det fede træk. Nogle søger mod Holsteinsborg og passerer derpå Sukkertoppen og Godthåb i begyndelsen af maj og går sydover. Andre stiler i april direkte mod Frederikshåb, blandt disse er der mange unger på ca. 1 måned. I maj er dyrene ved Julianehåbsbugten. I begyndelsen af juni går de sønden om Kap Farvel for at være i hårfældningsfeltet i Danmarksstrædet i juni.

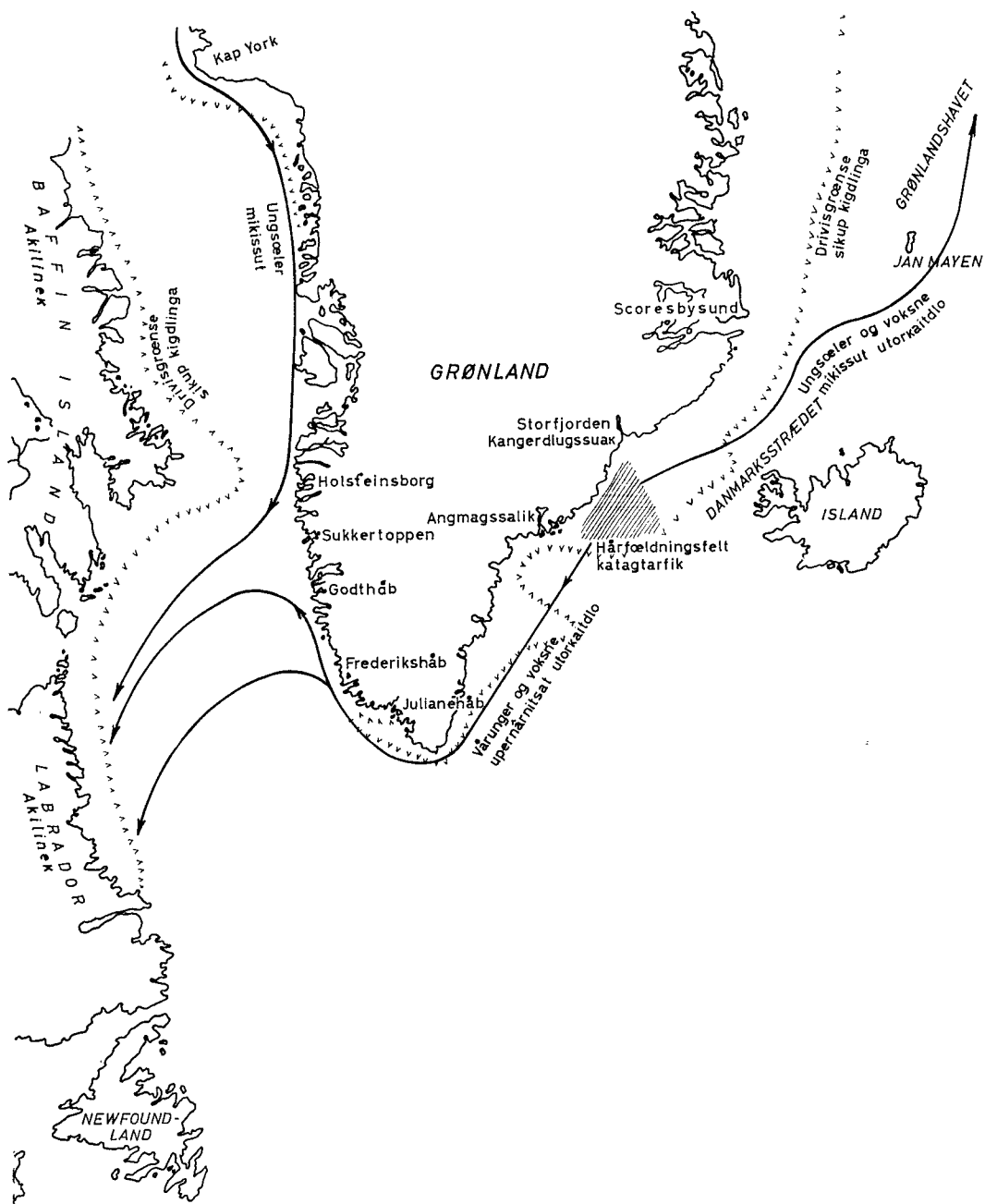
Efter hårfældningen begynder det såkaldte magre træk. Dyrene har nemlig i den tid kun taget meget lidt næring til sig. Trækket passerer i juli-august igen Julianehåbsbugten, Frederikshåb, Godthåb og Sukkertoppen. I september går de ud på Grønlands rige fiskebanker og søger derpå til Labradorkysten, som de når i slutningen af september. De søger så næring på de derværende store fiskebanker. I februar begynder de at samle sig igen på ynglefeltet nordfor Newfoundland.

Vandring fra Jan-Mayen Ynglefelt til hårfældningsfeltet og tilbage.

Som nævnt yngler de fleste klapmyds nu på storisen mellem Jan-Mayen og Nordøstgrønland.

Klapmysdens formodede vandringsruter henholdsvis fra ynglefeltet ved Newfoundland og fra ynglefeltet ved Jan-Mayen til det fælles hårfældningsfelt i Danmarksstrædet (ifølge Birger Rasmussens fremstilling).

Klapmysdens formodede ruter fra hårfældningsfeltet i Danmarksstrædet retur henholdsvis til Labrador og til Jan-Mayen-området (ifølge Birger Rasmussen).

Ved fødslen driver de nyfødte unger med isen sydover og søger så ud mod åben sø i slutningen af april, ud mod fiskebankerne norden for Island og derfra til området mellem Jan-Mayen og Spitsbergen.

De endnu ikke forplantningsdygtige og de ældre søger fra ynglefeltet sydover til de rige fiskebanker i Danmarksstrædet. De passerer Angmagssalik i april-maj. I juni-juli er de på hårfældningsfeltet i Danmarksstrædet. Her møder altså nu Newfoundland-klapmydsen og Jan-Mayen-klapmydsen hinanden, og efter endt hårfældning vender de hver for sig tilbage, hvorfra de kom; de fleste altså nordover mod Jan-Mayen og de færreste sydover mod Kap Farvel.

I august opholder nogle af Jan-Mayen-sælerne sig udfør Angmagssalik, nogle bliver der også om efteråret og vinteren. Scoresbysund passerer af ældre hanner midt i maj og af etårige unger midt i september. Om vinteren er Jan-Mayen-bestanden spredt over drivisområdet mellem Nordøstgrønland og Spitsbergen.

Der fanges flere klapmyds, end bestanden tåler.

Man har beregnet, at hele bestanden af klapmyds kun ligger mellem $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ million dyr.

I de sidste 10 år er der gennemsnitlig fanget 6.000 klapmyds i Newfoundlandsfeltet, 17.000 i Danmarksstrædet og 53.000 i Jan-Mayenfeltet. Altså fanges der årligt mellem 10–15 % af bestanden.

Hannerne er i overtal og tåler derfor en større beskatning.

Den fangst, der drives på ynglefelterne på de nyfødte unger, sker medens de dier moderen, altså medens ungerne er et par uger gamle. Denne fangst gør mindre skade, da 50–60 % af ungerne regnes normalt alligevel at omkomme ad naturlig vej (iskruninger, storme, ihjelfrysning, sult og sygdomme).

Faren for bestanden ligger derimod i, at for mange forplantningsdygtige hunner dræbes. Tallene viser, at dette er tilfældet, thi det er en kendt regel, at hvis en bestand er ved at gå sin undergang i møde, viser det sig ved, at bestanden indeholder færre ældre end yngre dyr. Og dette har man her kunnet konstatere ved at undersøge årringene på sælkraniers hjørnetænder. Antallet af yngre umodne dyr er i foråret 1956 til 1958 steget fra 27 % til 50 % og de ældre kønsmodne faldet tilsvarende.

Årsagen til de voksne dyrs tilbagegang er, at vel er det ungerne fra om foråret på isen, man efterstræber, da disses skind er værdifuldt som pelsværk. Men moderen forsvarer sin unge, og derfor må hun dræbes, før man tager ungen. Hunnerne bliver derved beskattet to gange om året: første gang på ynglefeltet, anden gang på hårfældningsfeltet. Det er denne dobbelte beskatning, bestanden ikke tåler.

Forplantningsdygtig er klapmydsen sandsynligvis først i sit fjerde leveår, og de fleste klapmyds får deres første unge i det femte. Klapmydsen har gennemsnitlig kun en kort levetid; man ser dette tydeligst af, at skønt klapmyds kan blive over 30 år, er gennemsnitsalderen for hanner og hunner nu kun 5–6 år i Danmarksstrædet, og kun 10 % når at blive over 12 år. Bestanden består således nu af yngre dyr, hvoraf kun en del er forplantningsdygtige. Tidligere var gennemsnitsalderen 11 år.

Hvorledes ophjælpes klapmydsbestanden?

Selv om det mest rationelle ville være at forbyde fangst af diegivende klapmyds på ynglepladsen, lader dette sig næppe gøre, da det helt vil medføre sælfangstens ophør i Jan-Mayenfeltet, thi diegivningen varer kun et par uger, og derefter skilles unge og moder, og begge forlader så ismarken og spredes. Skuderne vil da gå glip af de nyfødtes værdifulde skind (Blueback).

Derimod bør dobbeltbeskatning undgås, sådan at fangst på hårfældningsfeltet ganske ophører. Fangsten dér er kun af ringe betydning. Ifølge norsk-russisk overenskomst af 1958 måtte ingen russiske skuder og kun få norske fartøjer (i de senere år kun 7) fange dér. Fangsten måtte kun foregå i 30 sommerdage. Den var egentlig kun en suppleringsfangst for fartøjer, der fanger hajer (havkal). Skindet er på den tid af året tilmed af relativ dårlig kvalitet på grund af hårfældningen.

Norge begrænsede da også disse få skibes fangst til 10.000 dyr ialt om året og agtede at lade fangsten helt ophøre. Dette er sket nu, idet ingen norske fartøjer fra og med 1961 må gå på klapmydsfangst i Danmarksstrædet.

Iøvrigt er ifølge nævnte overenskomst al sælfangst i Jan-Mayenfeltet såvel for grønlandssæl som for klapmyds begrænset til 20. marts–5. maj, og hver skude må kun gøre én rejse dertil. I Newfoundlandfeltet må sælfangst ikke begynde før den 10. marts og skal slutte den 5. maj.

Der er håb om, at denne fredning vil kunne rette klapmydsbestanden noget op. Det vil gavne også Grønland.

Dette er hovedindholdet af biologen Birger Rasmussens omfattende redegørelse om klapmydsbestanden i det nordlige Atlanterhav.

Men hvorledes skal det herefter gå med den fangst, som i de sidste år er begyndt med dansk skib fra Angmagssalik til feltet i Danmarksstrædet? Bør den fortsætte, når Norge og Rusland ved en fælles overenskomst fremtidig afholder sig fra fangst i Danmarksstrædet? Dette synes der som påvist i nærværende tidsskrift 1961, side 69, næppe at være noget til hinder for, thi overenskomsten har en undtagelsesbestemmelse for kystbefolkninger, dog *kun* hvis udbyttet medgår til føde, dyrefoder

og andet lokalt næringsbehov (d. v. s. til skindklæder, kamikker, kajakbetræk, teltbetræk, seletøj, kobberem, briksunderlag, husflidssager, spækposer o. l. til landets beboeres og til offentlige grønlandske institutioners brug, såsom til sygehuse, børnesanatorier, børnehjem, kostskoler o. l.). Endvidere til fremstilling af maling til huse og bygninger.

Havforskeren viser os kort sagt: At Grønlands klapmyds yngler ved Newfoundland hvert forår, men fælder i Danmarksstrædet hver sommer, at mildningen medførte, at 90 % af stammen i 1918 sluttede sig til Jan-Mayen-stammen, at derefter årlig kun 10 % passerer Sydgrønland, at storfangst på begge stammer har nedsat levealderen fra 12 til 5 år, hvilket tilmed er det år, hunnen kaster sin første unge, at virkningen af fredningen i Danmarksstrædet årligt vil blive konstateret ved norsk-dansk flytælling, samt at Angmagssaliks fangst i Danmarksstrædet er fuldt forenelig med ånden i den norsk-russiske overenskomst.

Resultatet af flytællingen må herefter afventes med stor interesse.

Når Grønlands-sælen derimod ikke menes truet, skyldes det, at de kostbare nyfødte unger kan nedslås, uden at de forplantningsdygtige nedslås.

